

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nárok na smluvní pokutu a jeho přetrvání (resp. vznik) při odstoupení od smlouvy

Institut smluvní pokuty, upravený v ust. § 2048 an. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“), je nástrojem utvrzení dluhu široce používaným v každodenním právním styku.

Téměř každý se zajisté v praxi setkat s více či méně detailními ustanoveními smluv, v nichž si strany sjednaly pravidla a podmínky pro vznik a trvání nároku oprávněné osoby na plnění v podobě smluvní pokuty. Není divu, že jde-li o smluvní pokutu, existuje v mnoha aspektech její právní úpravy bohatá a ustálená judikatura Nejvyššího soudu, popř. Ústavního soudu.

I přesto však zůstávají dílčí prvky právní úpravy smluvní pokuty, ohledně nichž je dosud soudní praxe (popř. doktrína) poměrně řídká, anebo nedává zcela jasnou odpověď. Jedním z příkladů je právní úprava smluvní pokuty ve vazbě na odstoupení od smlouvy jednou ze stran či dále ujednání nároku na smluvní pokutu, který by měl vzniknout až po zániku smlouvy v důsledku odstoupení od smlouvy.

Obecně ke smluvní pokutě

Jak již výše uvedeno, smluvní pokuta je společně s uznáním dluhu řazena v obč. zák. mezi instituty utvrzení dluhu (srov. § 2010 odst. 1 věta druhá obč. zák.). Na rozdíl od nástrojů zajištění dluhu (§ 2018 an. obč. zák.) poskytuje smluvní pokuta oprávněné osobě, tj. věřiteli, jiné možnosti; spočívá v určité hrozbě dlužníku v podobě majetkové sankce, jež je natolik citelná, že má dlužníka odradit od neplnění utvrzených povinností vůči věřiteli.^[1] Touto hrozbou sekundární povinnosti, tedy nepříznivými majetkovými následky, předvídanými dohodou stran, je dlužník motivován ke splnění primární utvrzené povinnosti. Na straně věřitele jde též o výhodu spočívající v existenci mechanismu, který mu usnadňuje jeho situaci tím, že nemusí složitě prokazovat vznik či výši škody, kterou utrpěl či mohl utrpět v důsledku porušení utvrzené povinnosti dlužníkem. Současně smluvní pokuta věřiteli umožňuje, aby mohl s rizikem případné škody (újmy) počítat předem. **Vzhledem ke své povaze a účelu tedy smluvní pokuta plní funkci preventivní, reparační (či tzv. uhrazovací) a sankční.**^[2] Preventivní funkce spočívá ve vytváření tlaku na dlužníka, aby dostal svým povinnostem, a to zejména s ohledem na možnou kalkulaci dlužníka, že nedodržení utvrzené povinnosti by pro něj mohlo být výhodnější, pokud by daná povinnost nebyla smluvní pokutou utvrzena. Dalším účelem smluvní pokuty je reparovat věřitele a jeho újmu, která mu vznikla v důsledku porušení povinnosti ze strany dlužníka.^[3] Nadto může smluvní pokuta působit i (pouze) sankčně – tedy může představovat trest pro toho, kdo utvrzenou povinnost porušil.^[4]

Další klíčovou vlastností smluvní pokuty je její **akcesorická, tj. odvozená povaha.**^[5] Platí, že ujednání o smluvní pokutě představuje vedlejší smluvní ujednání, jehož osud následuje osud utvrzené povinnosti.^[6] Uvedené znamená, že sekundární povinnost v podobě zaplacení smluvní pokuty nemůže vzniknout bez toho, aniž by byla porušena (a tedy především aniž by vznikla a v rozhodné době dosud existovala) primární utvrzená povinnost.^[7] Jinými slovy platí, že okamžik vzniku práva na smluvní pokutu nemůže být stanoven k datu, kdy k porušení utvrzené povinnosti dosud nedošlo.^[8] Shodně se uplatní i závěr, že ukáže-li se utvrzená povinnost jako neplatná, bude neplatné i ujednání o smluvní pokutě, která tuto povinnost utvrzuje.^[9] Na straně druhé platí, že pokud utvrzená povinnost zanikne až poté, co již vznikl nárok na smluvní pokutu (utvrzená povinnost byla

porušena předtím, než zanikla), má věřitel právo na zaplacení již vzniklé smluvní pokuty.[10] Obdobné účinky, tj. přetrvání již vzniklého práva na smluvní pokutu, spojuje obč. zák. s odstoupením od smlouvy (srov. § 2005 odst. 2 obč. zák.; v podrobnostech srov. níže). Zde je tedy nutno hovořit o samostatnosti již vzniklého práva na smluvní pokutu. Z ní též plyne, že promlčení utvrzeného dluhu nebrání vymahatelnosti práva na smluvní pokutu, které vzniklo před promlčením takto utvrzeného dluhu.[11] Shodně nezanikne již vzniklé a existující právo na smluvní pokutu v případě, že dojde k zániku předmětné smlouvy v důsledku rozvazovací podmínky.[12] Naopak platí, že právo na smluvní pokutu, které vznikne až po promlčení utvrzené povinnosti, nebude soudně vynutitelné.[13]

S akcesorickou povahou smluvní pokuty se v tomto ohledu pojí otázka, zdali je možné považovat za platné smluvní ujednání, které by vázalo vznik práva na smluvní pokutu nejen na porušení utvrzené povinnosti, ale např. na odstoupení od smlouvy (jež zakotvila jak utvrzenou povinnost, tak smluvní pokutu) některou ze stran.

Vazba smluvní pokuty na odstoupení od smlouvy

Možnost sjednání smluvní pokuty pro případ výpovědi či odstoupení od smlouvy se za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. (dále též jen „**obč. zák. 1964**“) stávala poměrně častým tématem rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Dosavadní judikatura vycházela ze striktních pravidel pro stanovení možností sjednávání smluvní pokuty. Platilo, že smluvní pokutu je možné sjednat dle ust. § 544 odst. 1 obč. zák. 1964 pouze pro případ porušení utvrzené povinnosti. Naopak v případě, že smlouva obsahovala zakotvení smluvní pokuty pro případ jiné právní skutečnosti, která nepředstavovala porušení utvrzené povinnosti, ale výkon práva (např. výpověď či odstoupení od smlouvy, srov. níže), bylo takové ujednání považováno za absolutně neplatné.[14] Důvodem absolutní neplatnosti byla skutečnost, že ust. § 544 odst. 1 obč. zák. 1964 bylo ustanovením kogentním[15], od něhož se strany nemohly odchýlit, a které umožňovalo platné sjednání smluvní pokuty jen pro případ porušení utvrzené povinnosti. Řádné a platné odstoupení od smlouvy, ať již ze zákona, nebo na základě ujednání stran, naopak nemohlo být považováno za porušení povinnosti, nýbrž za výkon práva té strany, které ji podle smlouvy či zákona náleželo.[16] Odstoupením od smlouvy tudíž strana realizovala své právo nebýt dále subjektem právního poměru, za což ji dle dosavadní judikatury nebylo možné platně sankcionovat smluvní pokutou.[17] Shodně bylo dovozeno, že nebylo možné kumulovat dva předpoklady pro vznik práva na smluvní pokutu (porušení povinnosti a odstoupení od smlouvy), resp. vázat tento vznik kumulativně jak na porušení povinnosti, tak na následné odstoupení od smlouvy.[18] Smluvní pokutu tedy nebylo možné sjednat jako podmíněnou.[19]

Právní úprava občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., a následně i nově vznikající judikatura, však přinesly v posuzované otázce znatelný **posun**. Dosavadní přísný přístup rozhodovací praxe o (absolutní) neplatnosti výše popsaných ujednání o smluvní pokutě byl postupně měněn ve prospěch zachování jejich platnosti. To ovšem s tím, že se taková ujednání v souladu s výkladovými pravidly právních jednání dle § 555 an. obč. zák. posuzovala nikoliv striktně jako ujednání o smluvní pokutě, ale jako o jiných (včetně nepojmenovaných) právních jednáních.[20] Je nutno připomenout, že obdobný výklad, směřující k možnosti sjednávání platných nepojmenovaných institutů utvrzujících povinnosti, jež svojí povahou nebudou smluvní pokutou, připouštěla již judikatura k obč. zák. 1964.[21] I na tyto instrumenty bylo možné právní úpravu smluvní pokuty použít analogicky. Až judikatura k obč. zák. však potvrdila, že ujednání vážící zaplacení smluvní pokuty též k jiné právní skutečnosti než porušení smluvní povinnosti, lze podle okolností posoudit jako platné ujednání o nepojmenovaném instrumentu utvrzujícím dluh či jako odstupné.[22] Je tomu tak též z důvodu, že obč. zák. v ust. § 1 odst. 2 umožňuje osobám sjednat si vzájemná práva a povinnosti odchýlně od zákona tam, kde to zákon výslovně nezakazuje. Platí, že též právní úprava smluvní pokuty dle obč. zák. je dispozitivní, jelikož obč. zák. nestanoví v případě úpravy smluvní pokuty žádný výslovný zákaz osob odchýlit se od zákonných ustanovení. V tomto ohledu se proto uplatí toliko korektivy dobrých mravů, zákazu zneužití práva či speciální právní úprava (např. ochrana spotřebitele, srov. níže).

Postupem vývoje se však nově vznikající rozhodovací praxe k obč. zák. odklonila od dosavadních judikatorních závěrů ještě více. Nejvyšší soud v roce 2019 dovodil, že **ujednání stran, které váže vznik práva na smluvní pokutu kromě porušení utvrzené povinnosti také na další právní skutečnost, včetně odstoupení od smlouvy věřitelem z důvodu porušení dané povinnosti dlužníkem, je platným ujednáním, které neodporuje zákonu.**[\[23\]](#) Zároveň platí, že takové ujednání nevybočuje z definičních limitů smluvní pokuty podle § 2048 an. obč. zák. a nejedná se tak o nepojmenovaný instrument utvrzení dluhu. Popsané ujednání a jeho platnost shodně nevyklučuje ani právní úprava odstoupení od smlouvy (§ 2001 an. obč. zák.). Nejvyšší soud se tedy v citovaném rozsudku výslovně **odchýlil** od dosavadních judikatorních závěrů hovořících o absolutní neplatnosti obdobných ujednání. Ačkoliv je zřejmé, že právní úpravy smluvní pokuty dle § 544 obč. zák. 1964 a dle § 2048 an. obč. zák. jsou obdobné, nelze pominout, že s přijetím a účinností obč. zák. došlo jednak k posunu v úpravě zásad a principů interpretace právních předpisů (srov. již zmíněné ust. § 1 odst. 2 obč. zák.), k posunu pojetí občanského práva od kolektivistického k individualistickému, k širší možnosti osob soukromého práva upravit svá práva a povinnosti odchylně o zákona a také k odklonu od široce upravené neplatnosti právních jednání se zakotvením zásady priority výkladu směřujícímu k platnosti právních jednání (srov. § 574 obč. zák.). Nejvyšší soud rovněž připomněl, že účelem ujednání, které váže vznik práva na smluvní pokutu mimo porušení utvrzené povinnosti také (tj. **současně, kumulativně**[\[24\]](#)) na odstoupení věřitele od smlouvy, může být též sankční funkce smluvní pokuty (viz výše). Tento účel může smluvní pokuta plnit např. v situaci, kdy by prosté odstoupení od smlouvy věřitelem v důsledku porušení povinnosti dlužníkem nebylo samo o sobě dostatečnou sankcí pro dlužníka. **V tomto světle tedy platí, že napříště bude ujednání, směřující ke vzniku práva na smluvní pokutu z důvodu porušení utvrzené povinnosti a současně z důvodu odstoupení věřitele od smlouvy, tedy v podobě podmíněně sjednané smluvní pokuty, považováno za platné.**[\[25\]](#) [\[26\]](#)

Shodně je třeba si povšimnout, že vzhledem k rozsahu dovolacího přezkumu Nejvyšší soud v citovaném rozsudku **neřešil** otázku platnosti ujednání, které by zakotvilo povinnost dlužníka zaplatit smluvní pokutu pouze z důvodu odstoupení od smlouvy ze strany dlužníka či věřitele. Lze se domnívat, že z definice smluvní pokuty je zřejmé, že tato je vždy vázána na porušení utvrzené povinnosti. Pokud by zde tedy nebyla spojitost smluvní pokuty s určitou smluvní povinností (a jejím porušením), nejednalo by se o smluvní pokutu, ale podle okolností o jiný nepojmenovaný instrument utvrzení dluhu, jenž by nemusel být nutně neplatný.[\[27\]](#) Konečnou odpověď však zřejmě poskytne až budoucí rozhodovací praxe.

Dlužno dodat, že výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu byl široce diskutován na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu v červnu roku 2020.[\[28\]](#) Zde bylo v rámci rozprav upřesněno, že je-li vznik smluvní pokuty vázán mimo porušení utvrzené povinnosti i na další právní skutečnost (např. na odstoupení od smlouvy), nepřestává být dané ujednání smluvní pokutou. Shodně se bez dalšího nejedná o neplatné ujednání, jelikož takové zákon nezakazuje a ani osobám nebrání, aby okamžik vzniku práva na smluvní pokutu vázaly až na okamžik odstoupení od smlouvy (§ 1 odst. 2 a § 574 obč. zák.). Obecně platí, že právní úprava nijak nezakazuje vázat vznik práva na smluvní pokutu k jinému okamžiku, než je porušení utvrzené povinnosti. Odlišný právní závěr navíc nevyplývá ani z právní úpravy odstoupení od smlouvy (zejména z ust. § 2005 obč. zák.).

Nad rámec uvedeného je též nutné zamyslet se nad aplikací výše dosažených závěrů na právní poměry spotřebitelů. Ačkoliv se touto otázkou zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu[\[29\]](#) výslovně nezabýval, lze obecně přijmout, že smluvní ujednání, jež váže vznik práva na smluvní pokutu mimo porušení povinnosti též na odstoupení od smlouvy, lze aprobovat i pro spotřebitelské poměry. V případě smluv uzavíraných se spotřebitelem však bude vždy nutno individuálně zkoumat, zdali není takové ujednání nepřiměřené anebo zneužívající ve vztahu k dlužníku, který je spotřebitelem, smluvní pokutu. V konkrétním případě bude tedy namísto posoudit příslušné ujednání dle § 1810 an.

obč. zák., a specificky dle § 1815 obč. zák. Sama skutečnost, že je vznik práva na smluvní pokutu podmíněn jednak porušením utvrzené povinnosti, jednak odstoupením od smlouvy, není ujednáním, které by bylo bez dalšího v rozporu s ochranou spotřebitele. Tento názor již byl potvrzen i vznikající rozhodovací praxí, která shodně poukazuje na skutečnost, že z citovaného rozsudku Nejvyššího soudu nevyplývá, že dosažené závěry by byly použitelné jen v rámci právních poměrů mezi podnikateli.[30] Byť lze dohledat i rozhodnutí, která se staví spíše proti aplikaci těchto závěrů i na právní poměry spotřebitelů, nelze s nimi zcela souhlasit. Z jejich odůvodnění totiž vyplývá buď skutečnost, že závěry soudů nejsou obecné a týkají se jen konkrétní projednávané věci, anebo pouhá argumentace, že Nejvyšší soud ve shora citovaném rozsudku zkrátka tuto problematiku vůbec neřešil.[31] **I z těchto důvodů se lze přiklonit k závěru, že se možnost vázat vznik práva na smluvní pokutu současně na porušení utvrzené povinnosti a odstoupení od smlouvy uplatní i v poměrech se spotřebitelem, ovšem vždy při posouzení naplnění požadavku přiměřenosti a ochrany spotřebitele.**

K otázce platnosti ujednání o smluvní pokutě, na níž má nárok vzniknout teprve po zániku smlouvy

Výše bylo dovozeno, že dle obč. zák. lze obecně vázat vznik práva na smluvní pokutu mimo porušení utvrzené povinnosti současně i na další právní skutečnosti. Platí tedy, že podmíněnost smluvní pokuty je dle platné právní úpravy nově přípustná. Tímto posunem došlo k odstranění omezení aplikovatelnosti smluvní pokuty, které mohlo vést k nepřiměřeným zásahům do každodenní smluvní praxe.[32] Ve všech takových případech je však pro vznik práva na smluvní pokutu nezbytné, aby došlo k porušení utvrzené povinnosti dlužníkem. Taková porušená povinnost musí nutně v okamžiku vzniku nároku na smluvní pokutu existovat, jelikož bez ní nelze hovořit o smluvní pokutě (srov. výše).

Jak by však bylo možné postupovat v situaci, kdy by dle smlouvy mělo dojít ke vzniku nároku na smluvní pokutu až po ukončení smlouvy, např. v důsledku její výpovědi či odstoupení od smlouvy? Lze si představit situaci, kdy si strany ve smlouvě sjednají, že nebude-li plnění dlužníkem poskytnuto (např. vypůjčená věc vrácena půjčitelu jakožto věřiteli) ve sjednané lhůtě, bude mít věřitel právo od smlouvy odstoupit. Zároveň bude sjednáno, že za každý den prodlení s navrácením předmětu výpůjčky po odstoupení od smlouvy bude mít dlužník povinnost zaplatit věřiteli smluvní pokutu v přesně ujednané výši až do doby, než bude předmět výpůjčky vrácen věřiteli. Jinými slovy - i v tomto případě se bude jednat o podmíněnou smluvní pokutu, závisující jak na porušení utvrzené povinnosti, tak na odstoupení od smlouvy. Rozdíl oproti výše popsané konstrukci je však ten, že zde by měl nárok na zaplacení smluvní pokuty vzniknout poté, co došlo k odstoupení od smlouvy či jejímu zániku z jiného právního důvodu.

V první řadě je třeba si uvědomit, že účinností odstoupení od smlouvy dochází k zániku práv a povinností mezi stranami smlouvy, a to obecně s účinky *ex tunc* (tedy od počátku). Vyloučeno však není ani to, aby bylo mezi stranami smlouvy ujednáno, že odstoupení od smlouvy bude mít účinky pouze do budoucna (*ex nunc*).[33] Není-li však ve smlouvě uvedeno jinak, platí, že v důsledku odstoupení od smlouvy zaniká celá smlouva, včetně všech souvisejících práv a povinností stran, a tedy i ujednání o smluvní pokutě. Výjimku představují pouze nároky vymezené v ust. § 2005 odst. 2 obč. zák., tedy zejména již vzniklý a trvajících nárok na zaplacení smluvní pokuty. Nadto se jedná též o **ujednání, která mají strany smlouvy vzhledem k jejich povaze zavazovat i po odstoupení od smlouvy.** Je možné, aby mezi taková ujednání spadalo též ujednání o právu na smluvní pokutu, jež má vzniknout po zániku smlouvy?

Uvedenou otázkou se v nedávné době zabýval Vrchní soud v Olomouci ve svém rozsudku ze dne 25.02.2020, č.j. 5 Cmo 19/2020-414.[34] I zde byla řešena otázka platnosti a existence nároku na zaplacení smluvní pokuty, který měl vzniknout až poté, co došlo k odstoupení od smlouvy. Vrchní soud zde připomněl, že obecně dochází účinností odstoupení od smlouvy k zániku všech práv a

povinností stran smlouvy v rozsahu odstoupení od smlouvy (§ 351 odst. 1 věta první obč. zák., dnes § 2005 odst. 1 věta první obč. zák.). Výjimku však představují ustanovení smlouvy (pozn.: dle platné právní úpravy „ujednání“), která mají **podle projevené vůle stran nebo vzhledem ke své povaze trvat i po ukončení smlouvy, tj. taková, jež mají přetrvat odstoupení od smlouvy** (§ 351 odst. 1 věta druhá obč. zák., dnes § 2005 odst. 2 obč. zák.). V tomto ohledu lze uzavřít, že pokud by byla stranami v rámci smlouvy projevována výslovná a jednoznačná vůle k tomu, aby smluvní ujednání o smluvní pokutě, jež váže vznik nároku na zaplacení smluvní pokuty až na dobu po ukončení smluvního poměru v důsledku (např.) odstoupení od smlouvy, trvalo a strany zavazovalo dle jejich vůle i po ukončení smlouvy, **bude takové ujednání platné a smluvní pokuta vymahatelná**. Vždy však bude nezbytné, aby byl ohledně příslušného smluvního ujednání učiněn bezpečný závěr, že se jedná o práva a tomu odpovídající povinnosti, které mají vzhledem ke své povaze a zřetelné vůli stran zavazovat tyto strany i po zániku smlouvy, přetrvat zánik smlouvy, a že v dané části má daný právní poměr nadále pokračovat. Lze připomenout, že se strany smlouvy mohou dohodnout i na tom, že v případě zániku závazku (bez ohledu na časové účinky odstoupení[35]) některá práva a povinnosti (které by jinak ex lege zanikly) nezaniknou, nebo naopak vzniknou (nová) práva a povinnosti.[36] Ačkoliv Vrchní soud v citovaném rozsudku uvedl, že zde posuzované ujednání o smluvní pokutě zajišťující vrácení předmětu plnění nelze vzhledem k povaze konkrétní posuzované smlouvy považovat za ujednání, které by mělo přetrvat zánik smlouvy[37], zároveň uzavřel, že **nelze vyloučit**, že i takové ujednání by bylo možné (za jiných okolností, při odlišné projevené vůli stran smlouvy) považovat za ujednání, které by mělo přetrvat zánik smlouvy.

Lze proto uzavřít, že bude-li úmysl (vůle) stran smlouvy nepochybně směřovat k tomu, že ujednání o smluvní pokutě, podle něhož nárok na její zaplacení má vzniknout až po zániku smlouvy v důsledku odstoupení, výpovědi či jiného způsobu ukončení smlouvy, má přetrvat zánik smlouvy, bude takové ujednání **platné a smluvní pokuta dle něj bude vymahatelná**. Obč. zák. přitom klade důraz nikoliv na hledisko formálního projevu vůle stran, jak činil obč. zák. 1964, ale na hledisko skutečné vůle jednajících osob.[38] Základním hlediskem pro výklad právního jednání je proto úmysl jednajících, resp. společný úmysl jednajících osob v případě vícestranných právních jednání, byl-li takový úmysl adresátu právního jednání znám, anebo musel-li o něm vědět (§ 556 odst. 1 obč. zák.).[39] Při zjišťování tohoto úmyslu je třeba dále vycházet z hledisek uvedených v ustanovení § 556 odst. 2 obč. zák. a přihlídnout též k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají. Teprve v případě, že ani za použití uvedených výkladových pravidel nelze zjistit úmysl jednajících, se uplatní objektivní metoda interpretace a projevu vůle se přisuzuje význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen.[40]

Příkladem obdobným výše uvedenému poté může být, pokud věřitel v důsledku porušení utvrzené povinnosti ze strany dlužníka odstoupí od předmětné smlouvy v rozsahu, který nebude zahrnovat utvrzenou povinnost ani ujednání o smluvní pokutě. Související práva a povinnosti stran tudíž v takovém případě bez dalšího přetrvávají zánik zbývajících částí smlouvy v důsledku odstoupení.

Závěr

Institut smluvní pokuty je v praxi běžně využívaným právním nástrojem utvrzení dluhu. Ačkoliv se v té či oné podobě vyskytuje v řadě smluv uzavíraných mezi osobami (především) soukromého práva, existují ve spojení se smluvní pokutou i nadále dílčí otázky, na které neexistuje přesvědčivá odpověď. Na straně druhé je možné pozorovat, že se související judikatura neustále posouvá vpřed a vymezuje hranice přípustnosti smluvní pokuty. Tak tomu v poslední době bylo i ve spojení s výše popsánymi tématy. Napříště tak bude možné platně podmínit vznik práva na zaplacení smluvní pokuty nejen porušením utvrzené povinnosti, ale současně i odstoupením věřitele od smlouvy. Samotné odstoupení od smlouvy, bez porušení sjednané povinnosti, by jako důvod vzniku nároku na smluvní pokutu zřejmě neobstál. Bude-li však v konkrétním případě zjevná vůle stran smlouvy směřující

k tomu, aby i po zániku smlouvy z důvodu odstoupení přetrvala povinnost dlužníka zaplatit smluvní pokutu, na níž věřiteli vznikne nároku teprve po zániku smlouvy, i takové ujednání může být platné a nebude odporovat zákonné povaze smluvní pokuty.

Luděk Tichý

SEDLÁČEK VACA & SPOL.
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ · LAW OFFICE · RECHTSANWALTSKANZLEI

[Sedláček, Vaca & spol., advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Dlouhá 705/16,
110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 779 970

e-mail: info@ak-sv.cz

---

[1] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2013, sp. zn. 26 Cdo 2626/2013, či ze dne 19.02.2014, sp. zn. 26 Cdo 230/2014.

[2] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.05.2015, sp. zn. 33 Cdo 1017/2015.

[3] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.06.2002, sp. zn. 25 Cdo 182/2001.

[4] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.06.2016, sp. zn. 33 Cdo 2648/2016, jenž potvrdil, že ani v případě, že smluvní pokuta plní pouze sankční funkci, není příslušné smluvní ujednání v neplatné pro rozpor se zákonem. Dále srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 04.03.2022, sp. zn. 33 Odo 47/2002, ze dne 30.05.2007, sp. zn. 33 Odo 438/2005 či ze dne 28.01.2010, sp. zn. 33 Cdo 2776/2008.

[5] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.07.2010, sp. zn. 33 Cdo 498/2009, ze dne 11.06.2013, sp. zn. 26 Cdo 1221/2013, či ze dne 25.04.2013, sp. zn. 33 Cdo 1251/2012.

[6] Srov. např. PETROV, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Komentář k § 2048 obč. zák., marg. č. 3.

[7] Srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22.06.2010, sp. zn. 23 Cdo 5280/2009.

[8] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15.04.2020, sp. zn. 23 Cdo 4021/2018.

[9] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.01.2008, sp. zn. 26 Odo 1100/2006, R 84/2008 civ., ze dne 28.06.2012, sp. zn. 33 Cdo 2572/2010, ze dne 04.04.2012, sp. zn. 28 Cdo 1960/2011, či ze dne 24.07.2013, sp. zn. 33 Cdo 3448/2012.

[10] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.01.2007, sp. zn. 32 Odo 1055/2005.

[11] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 06.11.2007, sp. zn. 21 Cdo 3477/2006, či ze dne 29.10.2002, sp. zn. 29 Odo 847/2001, R 36/2003 civ.

[12] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2019, sp. zn. 23 Cdo 2615/2017.

[13] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.01.2011, sp. zn. 33 Cdo 2637/2008.

[14] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.10.2011, sp. zn. 28 Cdo 2720/2011.

[15] Již např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.3.1998, sp. zn. 3 Cdon 1398/96, či dále např. ze dne 26.01.2011, sp. zn. 33 Cdo 3455/2009.

[16] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.09.2000, sp. zn. 25 Cdo 2557/98, ze dne 21.01.2002, sp. zn. 33 Odo 771/2001, ze dne 21.10.2004, sp. zn. 33 Odo 813/2002, či ze dne 31.08.2004, sp. zn. 33 Odo 111/2004.

[17] A takové ujednání, jak výše uvedeno, bylo dle § 39 obč. zák. 1964 stíženo absolutní neplatností - srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2004, sp. zn. 32 Odo 1113/2003, či ze dne 10.01.2011, sp. zn. 23 Cdo 2575/2010.

[18] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.2004, sp. zn. 32 Odo 1113/2003, ze dne 21.10.2004, sp. zn. 33 Odo 813/2002, ze dne 30.10.2008, sp. zn. 32 Cdo 815/2007, ze dne 31.08.2011, sp. zn. 33 Cdo 1216/2010, či ze dne 19.10.2011, sp. zn. 28 Cdo 2720/2011.

[19] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03.03.2015, sp. zn. 28 Cdo 3251/2014.

[20] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.03.2020, sp. zn. 23 Cdo 2070/2018, R 5/2021 civ.

[21] Za zmínku stojí např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.11.2014, sp. zn. 23 Cdo 2239/2012.

[22] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.07.2020, sp. zn. 33 Cdo 272/2020, či ze dne 18.03.2020, sp. zn. 23 Cdo 2070/2018, R 5/2021 civ., který výslovně uzavírá, že k utvrzení dluhu mohou sloužit i jiná smluvní ujednání než ta výslovně upravená v obč. zák.

[23] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019, R 55/2020 civ.

[24] Z přijaté právní věty, a shodně např. z bodu č. 29 odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019, R 55/2020 civ., plyne, že se v tomto smyslu musí jednat o současné (kumulativní) naplnění obou právních skutečností, tj. porušení utvrzené povinnosti, které současně povede k odstoupení od smlouvy ze strany věřitele.

[25] Resp., lépe řečeno - takové ujednání nebude bez dalšího považováno za rozporné se zákonem.

[26] Již v době platnosti obč. zák. 1964 se k neplatnosti popsaných ujednání a nemožnosti sjednat smluvní pokutu jako „podmíněnou“ kriticky stavěla odborná literatura. Zmínit lze např.: BARABÁŠ, I. Smluvní pokuta v kontextu podnikových transakcí. In: Vsehrd.cz [online]. Dostupné >>> [zde](#); DOHNAL, J. Obrácené odstupné jako smluvní pokuta. Právní rozhledy. 2011, č. 16, s. 592-594; ČECH, P. Judikatura ke smluvní pokutě. In: Vsehrd.cz [online]. Dostupné >>> [zde](#); STARHA, Š. Smluvní pokuta v novém občanském zákoníku. Rekodifikační novinky. 2012, č. 8, s. 6-7; či posléze též např. ŠILHÁN, J. Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 402.

[27] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.03.2020, sp. zn. 23 Cdo 2070/2018.

[28] Srov. HADAMČÍK, L., VOJTEK, P.: Z červnového zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Soudce. Roč. 2020, č. 7, Wolters Kluwer, s. 37 an.

[29] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2019, sp. zn. 23 Cdo 1192/2019, R 55/2020 civ.

[30] Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 08.02.2022, č.j. 56 Co 244/2021-94.

[31] Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 21.11.2019, sp. zn. 15 Co 354/2019, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 27.01.2022, č.j. 24 Co 251/2021-223, či rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 04.01.2022, č.j. 22 Co 216/2021-74.

[32] Srov. např. BARABÁŠ, I.: Smluvní pokuta v kontextu podnikových transakcí. In: Vsehrd.cz [online]. Dostupné >>> [zde](#).

[33] Srov. např. PETROV, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Komentář k § 1998 obč. zák., marg. č. 3.

[34] Ačkoliv se tento rozsudek zabývá právní úpravou obč. zák. 1964 a obchodního zákoníku č. 513/1991 Sb. (dále též jen „obch. zák.“), lze mít za to, že je možné jeho závěry použít (tím spíše, vzhledem k ust. § 1 odst. 2 či § 574 obč. zák.) i v kontextu platné právní úpravy obč. zák.

[35] Tj. jak v případě odstoupení s účinky ex tunc, tak s účinky ex nunc.

[36] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13.01.2010, sp. zn. 31 Cdo 4356/2008, R 24/2011 civ., či dále srov. PETROV, J., a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Komentář k § 2005 obč. zák., marg. č. 9.

[37] Vrchní soud zde za typické příklady ujednání, která přetrvávají zánik smlouvy, uvedl ujednání o povinnosti mlčenlivosti či o zákazu konkurence.

[38] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.04.2017, sp. zn. 21 Cdo 5281/2016.

[39] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.06.2019, sp. zn. 23 Cdo 3359/2018.

[40] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.03.2022, sp. zn. 23 Cdo 1001/2021.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)